No. 1659 Zaterdag 16 October 1915. 32ste Jaargang

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag. Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire, Aruba en de Bovenwindsche eilanden per drie maanden fl. 2.— met vooruitbetaling.

BUREAU VAN DIT BLAD
Waterkant No 4, Overzijde.
DRUKKER. B. L. BOGAERS.

Voor het Buitenland per jaar fl. 10.— Afzonderlijke nummers fl. 0.15. Prijs der Advertentiën van 1—7 regels f. 0.50; voor elken regel meer 7½ cts.

DE OORLOG.

In den Balkan heerscht een hopelooze verwarring. De samenstelling van het nieuwe Grieksche ministerie is vlot in zijn werk gegaan en verzekert grooter steun aan Koning Constantijn, die zich liefst onzijdig houdt. Dit is een groote tegenvaller voor de Verbondenen, die er zoo vast op gerekend hadden, dat Griekenland met hen zou meegaan, als Bulgarije zich zou aansluiten bij de Teutonen.

Maar Bulgarije heeft zich pro-Duitsch verklaard en Griekenland blijft onzijdig.

De Duitsche troepen zijn 3 October weder begonnen met de belegering van Belgrado De Serviërs hebben krachtig tegenstand geboden, en vochten beter dan verwacht werd door hun vijand, maar ten slotte hebben de Duitschers na 8 dagen toch deze prachtvesting ingenomen. De overtocht over de Donau is nu aan de Oostenrijksche troepen verzekerd. In het begin werden ze nog weleens teruggeworpen, doch ten slotte zullen de Serviërs het moeten afleggen tegen de Duitsche troepen.

Roemenië blijft even voorzichtige houding bewaren als Griekenland. De volksbetoogingen zijn wel anti-Duitsch maar de Regeering schijnt zich sterk genoeg te gevoelen, om aan de strooming van het volk weerstand te bieden.

De Premier van Roemenië heeft aan de Italiaansche Regeering laten weten, dat Roemenië beschouwd kan worden als zeker de partij der Verbondenen te zullen kiezen, maar het tijdstip waarop Roemenië zich in den krijg zal steken blijft uitsluitend aan de Regeering voorbehouden.

De Premier van Griekenland heeft 11 Oct. ll. aan de Kamer medegedeeld, dat het levensbelang van Griekenland eischte de neutraliteit, zoo noodig gewapend, te handhaven. De Regeering zal het hoofd weten te bieden aan de komende gebeurtenissen en de Volksvertegenwoordiging zou over het optreden der Regeering tevreden zijn.

De afgetreden Premier, de Heer Venizelos, nam met deze verklaring geen genoegen. Binnenlandsche onlusten wilde hij niet verwekken, nu Buitenlandsche dreigden, maar de Kamer zou de Regeering slechts steunen, zoolang bij de eenmaal aangenomen en goedgekeurde politieke beginselen werd volhard. Wij willen niet vragen, of wij ten oorlog zullen trekken of niet, wat wij weten willen is, wanneer we nu eindelijk beginnen zullen.

De Grieksche Regeering laat zich niet van haar stuk brengen. Op een vraag van Servië, waarom Griekenland nog niet meedeed, daar Bulgarije toch Servië had aangevallen, antwoordde Griekenland, dat deze aanval een zuiver particulier karakter had en geen internationaal Balkanisch. Mocht de aanval van Bulgarije gericht worden op den Balkan in het algemeen, dan zal Griekenland Servië bij springen.

Het eigen land loopt nog geen gevaar en daarom blijven Roemenië en Griekenland voorloopig thuis.

De bestaande verwarring kan dus nog grooter worden.

Op het oorlogsveld is het niet te zien, dat Duitschland eenige troepen heeft afgezonderd voor Servië; alleen schijnen tegenwoordig ook meer Oostenrijksche soldaten aan het Westerfront te opereeren, daar de Franschen sinds een paar weken telkens van hun dubbelen vijand spreken, terwijl ze vroeger slechts de Duitschers noemden.

Geheel de week door is het overal halen en brengen geweest. Beide legers trachten, in het Oosten zoowel als in het Westen, telkens terug te winnen wat ze verloren hebben. Groote voordeelen werden niet behaald, waardoor de kleinere overwinningen weer aan beteekenis verliezen. Die plaatselijke voordeelen beteekenen slechts iets, als ze geleidelijk vergrooten en volgehouden worden, en dat schijnt ook nu niet het geval.

Er heeft dus een kleine verschuiving plaats gehad en nu zitten de legers weer vast.

Maar de Duitschers zitten veel verder in Rusland dan een maand geleden en zakken nu ook naar den Balkan af.

Waar moet dat op uitloopen?

DE PAARDENBAAI VAN ARUBA.

II.

Het *Lagoen*, dat bijna langs de geheele Zuidkust van Aruba van *Ceroe Colorado* tot voorbij Oranjestad doorloopt, vormt, voor zoover het zich langs het Oostelijk gelegen *Savanet* uitstrekt, de *Commandeursbaai*, en tegenover de meer Westelijk gelegen hoofdplaats Oranjestad de eigenlijke haven van Aruba en heet dáár de *Paardenbaai*.

Dat *Lagoen* en de zeer smalle, hier en daar onderbroken landstrook van koraalriffen, die het *Lagoen* van de zee scheidt, kan men het best vergelijken met het *Rif* en het *Rifwater* aan de Zuidzijde van Curaçao ten Westen der haven tot voorbij *Zaquitó*. De geologische formatie is precies dezelfde. Toch is er een opmerkelijk verschil. Het *Rifwater* is ten Oosten en Westen en langs de geheele Zuidzijde, op sommige plaatsen ook ten Noorden aan de landzijde dicht begroeid met *mangroveboschjes*. In het *Lagoen* van Aruba daarentegen vindt men in den omtrek van Oranjestad de mangrove alleen nog op de kleine koraaleilandjes in den mond der haven. Aan de landzijde van het Lagoen is de mangrove, voor zoover ik weet, bijna nergens meer te vinden, tenzij misschien in den omtrek van *Balashi*. Dat is vroeger anders geweest. Oude menschen op Aruba weten, hetzij door persoonlijke herinnering of bij traditie, dat ook aan de landzijde, en juist voornamelijk dáár, waar de rooien uitmonden, het Lagoen in vroeger tijd dicht met mangrove- of mangelboschjes begroeid was.

Hoe komt het nu, dat deze zoo goed als geheel aan die zijde verdwenen zijn?

De eerste oorzaak, die het begin werd van de algeheele uitroeiing, is reeds ruim 10 jaar geleden door den toenmaligen Correspondent van Aruba in dit blad, als volgt, beschreven:

...... ,,Toen het fort *Zoutman* ten Westen van dat Lagoen gebouwd werd, liet men al dat mangelhout wegkappen, om er kalk mede te branden, en, nadat die natuurlijke beschutting verdwenen was, stortte zich het water (der rooien) met het zand in het Lagoen en van daaruit in zee, en dempte zoodoende een gedeelte van den mond der haven." (*Amigoe di Curaçao* 18 Februari 1905).

Doch ook nog in latere jaren heeft de mangrove op overvloedige wijze Aruba van brandhout voorzien. Bij een vergelijking der drie Benedenwindsche Eilanden valt het terstond in het oog, hoe kaal en boomloos het Arubiaansche landschap is, vooral in het bewoonde gedeelte. De reden ligt voor de hand. Terwijl men op Curaçao en Bonaire na de daling der aloë-prijzen deze cultuur geheel en al opgaf, is de Arubiaan, ook toen die cultuur weinig winstgevend meer was, er aan getrouw gebleven. Doch het geschiedde helaas ten koste van het houtgewas. Nadat eerst geleidelijk alles wat boom of struik heette, voor het koken van het aloësap was opgestookt, kwam de mangrove aan de beurt en viel ook deze ten offer aan de bijl van den houthakker.

En wat is daarvan het noodzakelijk gevolg geweest?

De ondervinding leert, dat, ook wanneer de regen bij stroomen neervalt, het struikgewas en vooral de bladerenkroon der boomen, het hemelwater eenigzins vasthoudt, en slechts langzaam bij druppels naar de aarde laat afvloeien. Het geeft het water meer gelegenheid in den bodem te dringen. Ook boomwortels, die boven langs den grond heenkruipen, of in rooien uitsteken, vormen niet zelden een middel, om het water op te stuwen en over een grooter terreinoppervlakte te verpreiden, en door den grond te laten opzuigen. Waar dus, zooals op Aruba, allengs alle boomgroei verdwijnt, zal bij overvloedige regens veel meer water en ook veel sneller naar de lagere gedeelten afstroomen en, nergens op zijn weg tegengehouden, met ontstuimig geweld meer zand en steenen in de rooien naar zee medevoeren.

Waren nu de Mangelbosschen in het Lagoen aan de landzijde vooral bij de uitmonding der rooien nog gespaard gebleven, dan had men het kwaad nog zeer veel kunnen tegengaan. Maar deze uitroeiing is juist oorzaak geweest, dat de verzanding der Paardenbaai vrij en ongehinderd binnen den kortst mogelijken tijd kon plaats vinden.

Om zich hiervan een goed begrip te vormen, dient de lezer wat meer van nabij met deze zonderlinge en hoogst merkwaardige boomsoort kennis te maken.

De botanisten onderscheiden vier verschillende mangelsoorten. In het werk: *Flora voor de West Indische eilanden* van Dr. I. BOLDINGH vindt men ze alle vier opgenoemd en beschreven. Professor Dr. W. F. R. SURINGAR, die in 1885 onze eilanden bezocht, zegt, dat het *Rifwater* van Curaçao een der weinige plaatsen is, waar al deze vier soorten naast elkander gevonden worden.

De eerste en voornaamste is de *Rhizophora Mangle*, de eigenlijke mangrove, hier de *Mangel corrá* of *Mangel tàm* genoemd.

De tweede *Conocarpus erectus*, de der de *Laguncularia racemosa*. Deze beiden behooren tot de *Combretaceën*. De vierde heet *Avicennia nitida* en behoort tot de *Verbenaceën*. Al deze vier soorten dragen den algemeenen naam van *mangel*. Doch over de nadere inlandsche naamsaanduiding heerscht, voor zoover het de drie laatste soorten betreft weinig overeenstemming. Zij worden nu eens *grijze*, dan weer *witte*, ja zelfs *zwarte* mangel genoemd, naar gelang men meer deze, of wel gene eigenschap dier planten op het oog heeft. Voor den niet-deskundige onderzoeker gelijken ze door hun langwerpige lederachtige bladeren zeer veel op elkander, doch in bloem- en zaadvorming verschillen ze aanmerkelijk.

We zullen den lezer verder allen geleerden botanischen omhaal besparen. In hoofdzaak zijn toch alle 4 soorten voor het doel, dat wij hier op het oog hebben, min of meer geschikt. Maar omdat de eerste, de *Rhizophora Mangel*, makkelijker herkenbaar is, en door zaadvorming en aanplanting grootere voordeelen voor ons doel aanbiedt, zal ik deze alleen bespreken.

De *Rhizophora Mangle* noemt men hier *mangel corrá*. Deze inlandsche naam zou iemand op een dwaalspoor kunnen brengen, want op het eerste gezicht valt er niets *roods* aan de plant te ontdekken. Maar wanneer men met een mes de bast van een tak afsnijdt, ziet men het hout spoedig daarna sterk *roodkleuren*. De visschers noemen deze soort bij voorkeur *Mangel tàm*, omdat zij de luchtwortels er van afbreken en gebruiken om hun vischlijnen mede in te wrijven, en tegen rotting te conserveeren, omdat deze luchtwortels veel looistof (tánico) bevatten.

Deze mangrove is een tropische plant, die in zeewater groeit. Toch heeft deze plant wel degelijk behoefte aan eenig zoet water. Daarom ontwikkelt zij zich het best en weligst aan de oevers bij de uitmonding der rivieren. Een al te sterk zoutgehalte is voor de Rhizophoren niet voordeelig. Vandaar dan ook vindt men ze niet aan de zeezijde, wèl aan den binnenkant van het Rifwater. De harde rots of klip en het gestadig golfgeklots geven de zaden geen tijd zich aan den bodem vast te hechten. Doch ook al zou dit bezwaar niet bestaan, ligt het voor de hand, dat een binnenwater gelijk het Rifwater, Lagoen of Schottegat het door regen ontvangen, of van de landzijde afstroomend water, langer zal vasthouden dan de volle open zee. Bij kalmen waterspiegel blijft het zoet water zelfs eenigen tijd op het zoute drijven zonder zich te vermengen. Om diezelfde reden dus zijn de uitmondingen der rooien zulk een uiterst geschikte bodem voor den groei der Rhizophoren.

De beste gelegenheid om de Mangrove van nabij te bestudeeren is wel, wanneer men in een pontje aan de Zuidzijde van het Rifwater langs de Mangelboschjes opvaart. Het allereerst trekt dan uw aandacht, dat dicht ondoordringbaar warnet van wortels, waarop deze plant zich in den bodem heeft vastgezet.

Bovendien ziet men hier en daar onder en rondom die mangelboschjes een groote menigte van rechtopstaande lenige wortels van ± 20 cM. hoogte, die als een stoppelveld of als de tanden van een eg uit het water opsteken. Bij dien aanblik leert men eerst beseffen van hoeveel waarde die boomen moeten zijn, waar zij in groote menigte in de monding der rooien met dat stevig wijdvertakt en ondoordringbaar wortelstelsel staan uitgegroeid. Die wortels zijn er op berekend den geweldigen aanrollenden waterstroom van den rooi te breken, zij houden steenen en takken en alles wat door den rooi wordt meegesleurd, onverbiddelijk tegen, laten zand en slib bezinken, en beletten dat al dat dempingsmateriaal naar zee òf zooals in casu op Aruba, naar het *Lagoen* wordt afgevoerd. Wel is waar zal de zand- en modderbodem tusschen de wortels zich langzamerhand ophoogen. Maar ziedaar weer een nieuwe merkwaardigheid der mangrove. Zelden zal men zien, dat de bladeren van dezen boom in het water neerhangen, hoogstens alleen aan de buitenzijde der boschjes vindt men eenige neerhangende takken. Men kan zeggen, dat de hoogte, waarop de bladeren en de takken van dezen boom een aanvang nemen, tegelijk den hoogsten waterstand aangeeft, waarop de zee bij vloed stijgt. Want zoodra de wortels bij grooter diepte op den harden rotsbodem stooten, verheft de plant zich omhoog, terwijl de wortels in den hooger stijgenden slikbodem toch weer overvloedig voedsel vinden. En daar waar zooals aan de buitenzijde der boschjes de takken gaan overhangen, schieten, hoog boven het water, uit die takken tal van luchtwortels, die alweer niet in loodrechten stand, maar in boogvormige richting het water opzoeken en aldus weer nieuwe steunpunten gaan zoeken voor den stam en meehelpen om het wortelstelsel in steeds wijderen kring weer verder uit te strekken.

Werkelijk, de mangrove is de meest ideale plant, die men voor het tegengaan der verzanding van de Paardenbaai zich denken kan.

In een laatste artikel wil ik nog in 't kort aangeven, hoe dat plan uit te voeren.

P. A. EUWENS.

Over den Paus.

De ,,Nederlander" bevat een hoofdartikel naar aanleiding van het geschrift dat de bekende Duitscher dr. Hans Wehberg onlangs over het Pausdom en den wereldvrede uitgaf, en waarin men een overzicht vindt van hetgeen de Pausen te allen tijde in het belang van den vrede hebben gesproken en gedaan.

Het chr.-hist. orgaan maakt daarbij dan de volgende opmerkingen, die zeker verdienen onthouden te worden:

Het komt ons voor dat geen redelijk mensch, althans geen Christen, al- of niet protestant, ontkennen kan, dat hetgene in dat opzicht door die Pausen verricht is, met den geest en de bedoeling van onzen Heer en Heiland volkomen in overeenstemming is. Op treffende wijze zijn de grooten dezer aarde er op gewezen, dat zij menigmaal de ordeningen Gods ter zijde hebben gesteld om toe te geven aan hun zucht naar heerschappij en macht. Trouw zijn de Pausen opgekomen voor het recht, voor de zwakken, voor de kleine staten, tegen onophoudelijke versterking der bewapeningen; voor scheidsgerechten. Geenszins hebben zij het recht en de verplichting ontkend om, desnoods gewapenderhand, eigen recht en eigen land te verdedigen, maar krachtig komen zij tegen elke agressieve politiek op. De Pausen beriepen zich daarbij steeds op den Heer der Kerk, Jezus Christus, en ontleenden hun bevoegdheid tot spreken met gezag aan hun ,,heilig ambt."

Dit zijn feiten.

Nog merkwaardiger is intusschen, hetgeen de redactie aan het einde van haar artikel schrijft:

Nadat zij in verband met het bovenstaande een korte beschouwing heeft gewijd aan het tijdelijk gezantschap bij het Vaticaan en gewezen op de overgroote bekrompenheid, waarvan het zou getuigen niet te willen luisteren naar den Paus — die ,,zeer vaak goeden en christelijken raad geeft" — besluit zij aldus:

Eene erkenning dat de Paus geestelijke macht over de christelijke algemeene kerk bezit, zou, ging zij van de Regeering uit, met het protestantisme, met geheel onze historie, en met de grondwettelijke gelijkheid van alle kerken vierkant in strijd zijn en de godsdiensttwisten en de kerkelijke onverdraagzaamheid weer oprakelen, waaraan wij langzamerhand beginnen te ontkomen.

Voor dit alles echter ontstaat hoegenaamd geen gevaar door het zenden naar het Vaticaan van eene tijdelijke missie, die bevordering van den vrede ten doel heeft. Wel zou, indien ook thans de Paus toont iets goeds te kunnen verrichten, zijn gezag in de oogen der wereld zeer toenemen. Maar mogen wij ons daarover ergeren? Indien de Pausen en de hem ondergeordende geestelijkheid zich steeds tot gezaguitoefening bepaald en van machtsbetoon afgezien hadden, zou er nooit een Reformatie plaats hebben gehad, die leiden moest tot godsdienstoorlogen. *en men vraagt zich wel eens af, of het zulk een groot nadeel voor de Christelijke Kerken zou zijn, indien er één Herder was met genoegzaam gezag bekleed om alle kudden bijeen te houden!*

Wij hebben ons veroorloofd de laatste regels in dit citaat *cursief* te doen drukken.

Zij vormen de clou in dit artikel, waarvan wij de korte historische opmerking over het al of niet ontstaan der Reformatie en het ,,machtsbetoon der Pausen nu maar onbesproken zullen laten.

De triomf van het Pharazeïsme.

Uit de Nieuwe Tilburgsche Crt.

Welke overwinningen er ook in den oorlog mogen zijn behaald — of niet behaald — van één triomf kan men met zekerheid gewagen, n.l. den triomf van het pharazeïsme.

Het eene volk verwijt aan het andere snoodheden en gruwelen en daden in strijd met de ,,menschelijkheid" en toch geldt het weer als in den tijd van Homerus: er wordt gezondigd in en buiten Troje.

Behalve dan België, dat in ieder geval het recht aan zijn kant heeft, is er geen een zuiver op de graad. België alleen mag zich zonder eenige gewetenswroeging beklagen over het schrijnend en afschuwelijk onrecht waaronder het lijdt. Iedere Belg die in den strijd het leven liet of een druppel bloed vergoot, deed het in den strijd tegen het onrecht; en iedere stuiver schade door den Duitscher aangericht blijft als bloedschuld op het Duitsche volk drukken.

Pharazeïsme is het nu wanneer men in Duitschland, ter rechtvaardiging van eigen wangedrag afgeeft op de Belgische franctireurs en op de vijandigheid der burgerbevolking daargelaten, dat wij aan dat franc tireurschap niet hard gelooven: de eerste stap van den eersten Duitschen soldaat op Belgischen bodem was al onrecht zooals de laatste stap van den laatsten Duitscher een onrecht zal zijn.

In de wereld heerscht dan ook algemeen deze opvatting, maar daarom heeft nog niet ieder het recht van medespreken in het vonnis. Wie in een glazen huis zit moet niet met steenen werpen, zegt het spreekwoord en zoo past het allerminst aan de Engelsche natie den Duitscher over den inval in België groote verwijten te doen. Wij zijn hier in ons land dan toch den inval der Engelschen in Transvaal en Oranje Vrijstaat nog niet vergeten. De meest gore hebzucht — men denke aan de diamantmijnen — bracht den Engelschman tot dien statenroof, waarbij in de concentratiekampen, waarin 21.000 vrouwen en kinderen werden vermoord en het nobele werk der lydietbommen (bommen met verstikkende gassen) het zuiver gehalte der Engelsche beschaving weer eens te meer aan het licht heeft gebracht.

Is het dan geen pharazeïsme als men den Engelschman hoort opgeven van zijn zorg voor de vrijheid van kleine volken en zijn verontwaardiging hoort luchten over het optreden der Duitsche troepen en over hun gebruik der stikgassen?

Er is meer.

Over de verwoestingen in België aangericht worden groote galmen uitgestooten in de bladen der bondgenooten — over de veel grootere en geheel systematische verwoesting door de Russen in Polen aangericht zwijgt men als een mof. Toch is het onrecht hier even goed onrecht als het onrecht daar. En dat men zoo met twee maten meet bewijst, dat niet zorg voor de rechtvaardigheid maar haat tegen den vijand aan het woord is.

Men kan doorgaan.

De Franschen verwijten den Duitscher de vernieling van kerken en kathedralen. Goed. Maar zelf laat de edelste regeering van het edelste der volken uit godsdiensthaat de katholieke kerken in puin vallen en zet het de bedienaren dier kerken in de voorste gelederen der strijdenden.

En verder.

De Duitscher schreeuwt zijn verontwaardiging uit over de poging van Engeland om het Duitsche volk uit te hongeren. Hij zelf geeft echter België niet aan een gefantaseerden maar aan den werkelijken hongerdood prijs. In het onrechtvaardig door hem bezette en vernielde land zijn kinderen en zwakken van honger omgekomen en wat zou het zijn geweest, wanneer Amerikaansche liefdadigheid niet te hulp was gesneld!

Het zijn slechts enkele voorbeelden van het door ons gesignaleerde pharazeïsme, maar zij kunnen door ieder onbevooroordeeld mensch worden vermenigvuldigd.

Mag men dan niet van den triomf van het pharazeïsme spreken?

Hoe de Russen in eigen land huishouden.

Een medewerker van de „Dépêche de Toulouse," die met de Russische legers in Polen meetrekt, schrijft over het stelsel van „ontruiming", dat de Russen daar hebben toegepast. De beschrijving, naar persoonlijke waarneming, is van Juli, zonder nadere dagteekening. Hoe Warschau werd ontruimd, schildert hij aldus:

Generaal Smirnof had bevel gegeven rondom de stad een strook van 300 werts breedte geheel leege ruimte te maken. Dat is blijkbaar het eenige middel den alles voor zich uit neervallenden opmarsch van de drie vijandelijke legers tegen te houden. Spooklegers van onrustbarende beweeglijkheid, die aan de San plotseling verdwijnen om twee dagen later in Koerland weer op te staan, duivelsche legers, die uit Oostenrijkers bestaan, als Pruisen verkleed en uit Beieren, die als honved gekleed zijn. Nauwelijks is bevel gegeven, of de telefonen bellen en de ordonnansen vertrekken, sommigen te paard, anderen op motorfietsen Brand, brand, overal brand. Hutten en kasteelen in brand steken, ja zelfs steenen, als dat mogelijk was. Tot den boer wordt gezegd: steek je huis in brand en hij moet zijn eigen huis aansteken. Den fabrikant wordt bevolen: verwoest je fabriek. Hij doet het. Tot allen zeide men: dekt de bronnen toe; velt de bosschen neer; maakt de straatwegen onbegaanbaar, maait het nog groene graan neer. Het gebeurde. Niets werd gespaard. De prachtige heerlijkheden met roemrijk verleden, kasteelen met ophaalbruggen, die eeuwen getrotseerd hadden, werden tot puin gemaakt zoo goed als een armzalige boerenhoeve. Oude meubels, portretten van voorouders, oude wandschilderingen, tapijten, een geheele geschiedenis werd een prooi der vlammen. Maar dat was nog niet alles. Al die daklooze menschen werden bijeen gedreven en tot hen zei men: Nu de kerken tegen den grond. Toen wierpen de menschen zich op hun knieën, smeekend: „Dat kunnen wij niet, nu niet en nooit!" Er moesten aparte brandstichtersafdeelingen gevormd worden. De kerken werden met petroleum begoten en dynamiet patronen er tegen aan gelegd. De kerken werden verwoest, tot met den grond gelijk gemaakt. Het Polen van nu is een woestenij. Millioenen menschen waren, zonder iets te bezitten, aan weer en wind blootgesteld. Met kolfstooten moesten er van de puinhoopen weggedreven worden Als in een reusachtig net dreef het Russisch leger deze vrouwen, kinderen en grijsaards voor zich uit. Velen vielen in slooten en beken, die kleintjes en de heel ouden. De stroom menschen ging er over heen, naar Warschau, in de hoop daar een toevlucht te vinden. Maar reeds stond de Duitscher onder de muren van Warschau en de ontruiming der stad begon.

Ingezonden stukken.

Enkele opmerkingen

naar aanleiding van 't artikel

van Ds. G. J. Eybers

over 't Papiamentsch,

Amigoe di Curaçao, 2 October.

Men zou het bijna niet gelooven, welk een verwardheid er bij menschen, die betrekkelijk toch goed ontwikkeld zijn, bestaat ten opzichte van taal en dialect. Deze uitspraak, met een paar opzettelijke veranderingen, ontleend aan 't schrijven van Ds. Eybers, zou ik niet beter weten te illustreeren als ZEd. met zijn eigen artikel gedaan heeft.

Niet uit vijandige gezindheid of verstoordheid, maar om te voorkomen, dat er meer waarde aan gehecht zou worden, dan 't verdient, ben ik zoo vrij eenige opmerkingen te maken. Ik hoop daarmee van dienst te zijn alle leden van het „Algemeen Nederlandsch Verbond," alle oprechte Nederlanders, die hun nationale plicht en belang en 't belang van 't onderwijs begrijpen en alle Curaçaoërs die genoeg liefde en sympathie voor 't Moederland hebben, dat ze de opbloei van de Nederlandsche taal van harte zullen toejuichen en bevorderen. Ofschoon nog niet lang in de kolonie, weet ik toch, dat hun aantal niet zoo gering is. Ter zake dan!

Dat de kinderen in de buiten-districten zoo weinig Hollandsch kennen, als ze met hun 12de of 13de jaar van school gaan, mag niet als argument gebruikt worden, zoo lang de toestand door meer geldelijken en zedelijken steun, door bevordering van schoolbezoek en wellicht hier of daar door verbetering van methode heel veel gunstiger kan worden.

Dat meer ontwikkeling en kennis de buitenbevolking niet voldoende zou kunnen bereiken in en door het Nederlandsch is een klakkelooze bewering, waarvoor men noch psychophysiologisch, noch onderwijskundig, noch uit de ervaring, noch uit de geschiedenis van andere volken ook maar een zwak bewijs kan geven.

De vergelijking met Brussel, op zichzelf al onhoudbaar, kan een ernstig man niet als steunpunt gebruiken, als hij niets kan aanhalen dan een vage algemeenheid van een stadszendeling.

Als ik wil zeggen, dat iemand *oliedom* moet zijn om te kunnen beweren dat 't Papiamentsch geen taal is, dan mag ik eerst wel eens onderzoeken of de domheid niet bij mezelf schuilt; of ik wel begrijp, wat daar mee bedoeld wordt. Geen enkel woord heeft buiten de strenge vakterminologie een vaste beteekenis; 't verband moet altijd den zin bepalen. Als uiting van zieleleven in gearticuleerde klanken is 't Papiamentsch zonder twijfel een taal, zooals ook 't Neger-Engelsch in Suriname; daar heeft men zich waarlijk niet druk op te maken. Maar als iemand zegt „Papiamentsch is geen taal" en daarmee wil te kennen geven, dat 't niet behoort tot de cultuurtalen, dat 't niet de draagster is van een eigen cultuur en karakteristieke uiting van beschaafde en ontwikkelde mentaliteit, dan is dat ook zóó waar, dat 't heelemaal niet dom is, dat te beweren.

En 't is toch duidelijk dat men er dat mee bedoelt; men hoort die bewering als 't Papiamentsch naast of tegenover de cultuurtalen genoemd wordt. In dien zin is ook 't Friesch geen taal, en volgens 't getuigenis van enkele Vlamingen, ook het Vlaamsch nog niet. Ziet Ds. Eybers nu 't molentje dat hij zich zelf voor de oogen heeft gefantaseerd?

De meer poëtische dan zakelijke gevoelsargumenten van ondankbaarheid e. d. laten ons vrij koud, al prikkelen ze tot ergernis. Dat kan iemand wel erg aandoenlijk voorstellen; maar 't volk zelf voelt zoo niet, getuige de verklaring van Ds. Eybers zelf. En helaas! Sommige ontwikkelde Nederlanders evenmin ten opzichte van hun *eigen* taal, waaraan ze toch onnoemelijk veel meer danken Hoe zouden ze anders in een Nederlandsche kolonie hun landgenooten in het publieke en sociale verkeer van hun nationale taal willen berooven. Hoe men dit noemt: verloochening van zijn nationaliteit, gebrek aan gevoel van eigenwaarde, gemakzucht, behaagzucht of wat dan ook, een schoone naam verdient 't niet.

Men zegt, zonder aan de belangen van het onderwijs en zijn land, zonder aan de eer van zijn natie te denken, met meewarige beving van quasi-grootmoedige sentimentaliteit of trillend pathos van materialistische, kortzichtige humaniteit in de stem: „Men mag toch een volk zijn taal niet ontnemen!" Is het dan zoo moeilijk te beseffen welk een zegenrijk goed men een volk geeft in een cultuurtaal en welke weldaden daarin opgesloten liggen?

Waarom moet men afdalen tot de lagere sfeer van een *onbeschaafde* taal, om menschen op te heffen tot hoogere regionen, als men de hand kan reiken uit de hoogte?

Waarom voortgekropen over ongebaande paden met ontelbare belemmeringen, in de laagte, als een gebaande weg leidt naar de hoogvlakte?

Waarom een moeizame en toch vrij onvruchtbare arbeid gekozen, waarbij men een groot deel van zijn prestige inboet en op den duur ook eenigszins schade beloopt aan zijn geestelijke meerderheid?

Als Ds. Eybers naar aanleiding van zijn definitie van taal: „Wanneer een zekere groep van menschen enz..." schrijft: „Deze definitie, die waarschijnlijk nog wel wat korter en duidelijker had kunnen gegeven worden"..., dan stemmen we daar volkomen mee in en zouden er bij willen voegen *en vooral heel veel juister*: 't is een erbarmelijk mislukte proeve van psycho-physiologische bepaling. Vooral met die „reactie van de ooren" zal iedere zielkundige en physioloog in de maag zitten.

Maar 't ergste komt nog. Een lesje over dialect c. s. moest Ds. Eybers maar aan vakmannen overlaten, liefst in wetenschappelijke tijdschriften. Wellicht kan ZEd. de moeilijkheid van dat onderwerp niet wegen, wat hem trouwens niet zoo kwalijk te nemen is Daartoe is heel wat historische en contemporaine dialectstudie noodig en vooral de laatste is nog van betrekkelijk jongen datum en verre van voltooid. Alleen zouden we wenschen, dat oningewijden niet onbekookt als voorlichters optraden. De formuleering „wijze van spreken," blijkens 't verklarende of bedoeld als „wijze van *uitspreken*" is zoo ongelukkig mogelijk, daar ze noodzakelijk een norm veronderstelt, die alleen bestaat als abstractie, hier tengevolge van gebrekkig inzicht en dus gebrekkige uiting of als onbelijnde fictie, ontstaan uit de zucht om te oordeelen over zaken, die men maar heel oppervlakkig kent.

De groeptalen die men dialecten noemt, verschillen in klank*systeem*, flexie, idioom, syntaxis, accent, rythme en melodie, en nog al meer dat niet zoo met 'n enkel woord aan te duiden is.

't Papiamentsch is een *creoliseering* van Spaansch en Hollandsch, een taal van creoolsche structuur met in hoofdzaak geradbraakte Spaansche en verder Hollandsche woorden.

„Creoolsch noemen wij elke flecteerende taal, die in den mond van „inboorlingen,— niet aan flexie of „althans niet aan den bepaalden „vorm er van gewend,— bijna al haar „declinatie- en conjugatie-vormen „heeft ingeboet, en in haar syntaxis „een eigenaardige kortheid van zin„nen, een houterigheid van construc„ties, en een opvallend groot getal „pauzes en afbrekingen vertoont."

(Dr. J. v. Ginniken Handboek der Nederlandsche Taal I. 210).

„Het Papiamentsch is uit de men„geling van een Afrikaansch neger„idioom en een moderne Europeesche „cultuurtaal gesproten."

(Vgl Dr v. Ginneken t. a. p I 277).

In structuur is 't Papiamentsch alzoo een primitieve taal, waardoor 't ver beneden elke cultuurtaal staat, en als zoodanig is 't de getuige van een primitief en zwak gedachtenleven. Dat dit in tegenspraak is met de werkelijkheid, ten minste bij een vrij groot aantal Curaçaoërs, hebben dezen te danken aan de aanraking en kennismaking met cultuurtalen.

't Is verkeerd 't Papiamentsch, als taal op zich, te minachten, maar even verkeerd is 't, daaraan een plaats te willen geven, die 't niet toekomt.

Als doel van 't eerste onderwijs kan men in 't algemeen aangeven: de menschen ontvankelijk te maken voor hooger en breeder ontwikkeling, te brengen tot rijker en dieper geestesleven. Daarvoor is een cultuurtaal noodig; daar valt niet aan te twijfelen. Wie denkt er in 't Moederland aan om een of ander dialect te gaan onderwijzen, op grond van 't geen Ds. Eybers aanvoert voor 't Papiamentsch? — want er zijn er beslist, waar 't zelfde van gezegd kan worden.

Daarvoor zou 't noodig zijn dat dialect te maken tot het voertuig van de Nederlandsche cultuur.

Wat reuzenwerk dat is, kunnen we uitstekend leeren uit de geschiedenis van ons Algemeen Beschaafd. Het Fransch, Grieksch en Latijn hebben de Nederlanders in staat gesteld hun taal mondig te maken. Nog in de 17de eeuw waren bijna al de Leidsche profs van meening, dat 't Hollandsch een minderwaardig taaltje was, ongeschikt voor hoogere cultuur en ontwikkeling. Maar gelukkig hebben mannen als Spieghel, Roemer Visscher, Hugo de Groot, Simon Stevin, Karel van Mander, Samuel Coster, Hooft, Vondel en eindelijk ook 't A'damsche stadsbestuur het tegendeel bewezen.

De Franken die Gallië overmeesterden, kwamen in onmiddellijke aanraking met de Romeinsche beschaving en zagen hun schamele taal ondergaan in de Romaansche, die verre de meerdere was. Toch zal wel geen Frank daarover getreurd hebben.

Dat is de natuurlijke gang: De A'damsche geleerden en dichters werden met hun geestverwanten in Leiden, Haarlem, 's Hage en elders de leermeesters van 't volk en hunne taal werd de taal van de ontwikkelden, van den beschaafden omgang en van het wetenschappelijk en sociaal verkeer buiten den intiemen huiselijken kring, waar ook thans nog op menige plaats het dialect gesproken wordt.

En 't is mijn vaste overtuiging en die van vele onderwijzers hier in de kolonie, dat een ontijdige propaganda voor 't Papiamentsch op de scholen, in geval van succes, een onvermijdelijke inzinking en teruggang van 't onderwijs zou ten gevolge hebben. En deze overtuiging steunt ook op *feiten*.

Als, 't geen die onderwijzer schertsend zei: „'t is toch eigenaardig, de kinderen spreken Papiamentsch, leeren Hollandsch en als ze van school gaan, spreken ze Spaansch," op feiten berust, is dat ten minste een teeken, dat er toch behoefte gevoeld wordt aan een beschaafde taal, wat die Arubianen stellig tot eer strekt.

Wat dat gezeur met Malta betreft, dat is weer misplaatst; daar gaat 't om Italiaansch of Engelsch; dit zou wel eenigszins te vergelijken zijn met onze Bovenwindsche. Overigens is 't algemeen bekend, dat juist de Engelschman 't best zijn taal heeft weten uit te breiden, zoodat, thans 180.000.000 menschen Engelsch spreken. Beschamend voor menig Nederlander, die vaak slecht zijn nationaal belang en plicht begrijpt, die er weinig voor voelt zijn eigen cultuur te verbreiden, de geestelijke band tusschen kolonie en moeder land te versterken, daardoor 't materieele verkeer te bevorderen en waardeering te kweeken voor Nederlands grootheid in datgene waarin ook een klein land groot kan zijn en waardoor Nederland een eereplaats inneemt onder de beschaafde landen, en zeker niet de behoefte te doen voor de winstbejagende Unie, die met zijn dollargerinkel en materieele overweldiging ook sommige van onze Antillers betoovert en neerslaat in blinde — met betrekking tot Nederland vaak ondankbare — bewondering.

Hier zei me eens iemand die 't weten kan, heelemaal niet schertsend: „We doen ons best om de jongens Hollandsch te leeren en als ze van school af zijn, praten ze liever slecht Spaansch of afschuwelijk Engelsch dan Hollandsch."

Meerdere oorzaken zijn ter verklaring aan te geven; maar zeker is een voorname, dat er bittere en beschamende waarheid zit in wat Dr. H. J. Kiewiet de Jonge, Voorzitter van het A. N. V. handelend over Suriname durft schrijven in „*Nederland in den aanvang der 20ste eeuw*," A. W Sijthoff's Uitgevers Maatschappij, Leiden, 1910:

„De eigenaardigheid der Hollanders om hun taal voor zich te houden, buiten mededinging, heeft van „jongs af aan, evenals in de Oost, „zoo ook in dit gedeelte van de „West verhinderd, dat Hollandsch „de taal der Kolonie werd. De negerslaven werden in het rustig bezit gelaten van hun kinderlijk brabbeltaaltje, het Neger-Engelsch, en „wel verre van te eischen, dat zij „tegen hun meester verstaanbaar „Hollandsch gebruikten, spraken deze hen toe in de hunne.

„Nu nog zelfs zijn er, en niet zoo „weinig, onder de beschaafde Nederlandsche bevolking, die voor „den schijn onze taal te goed vinden voor 't gewone volk, maar „inderdaad het wel genoeglijk vinden zelf in de kromme taal der „weinig ontwikkelden te grasduinen. „Van de drie Guyana's is Suriname „het eenige, dat zijn bevolking niet „door de Gouvernementstaal kan „bereiken. Verzeilt een onzer Boschnegers op Fransch of Engelsch gebied, dan blijkt het, dat hij zeer „goed de talen daar leert spreken; „maar Hollandsch verklaart hij niet „machtig te kunnen worden. En „zijn verklaring wordt aanvaard. „Wat in Oost Indië zelfs nu nog „wel een enkele maal vóórkomt, dat „de inlander een snauw krijgt als „hij het waagt Hollandsch te spreken, dat gebeurt tegenover de inlanders van Suriname ook nog."

Zal dat zoo blijven? Hulde aan de Nederlanders van nu!. We weten, dat men al een goed eind op weg is, dank vooral aan den krachtigen steun der Missie, om te bereiken wat Dr. Kiewiet de Jonge verder schrijft:

„Bij meer tegemoetkoming, bij „minder onverschilligheid, bij grooter „overtuiging bovenal van de waarde „der uitbreiding van het Nederlandsch, zou binnenkort het Neger-Engelsch tot de plaats zijn teruggebracht, die het toekomt. En die „plaats is niet een eereplaats."

Wanneer zal die tijd aanbreken voor Curaçao? Of is 't hier beter? Luisteren we weer eens naar Dr. Kiewiet de Jonge:

„De Nederlanders willen niet dwingen. Dat toonen zij in de Oost „opperbest. Het is een deugd: leven „en laten leven. Maar zij toonen „vaak een slofheid, die een gevolg „is van gemis aan gevoel van eigenwaarde. Van dat gemis weet ook „de kolonie Curaçao dunkt me te „spreken."

Dit gemis, en een éénzijdig materialisme, gevoegd bij een zekere gemak- en sleurzucht van de nakomelingschap, hebben de gewraakte toestanden op taalgebied doen ontstaan. De schuld ligt niet bij 't tegenwoordige geslacht; maar laten *wij* niet berusten in dien toestand door 'n zekere Jan-Saliegeest; begrijpen wij onze nationale plicht als zonen en dochteren van Groot-Nederland en de woorden waarmee Dr. Kiewiet de Jonge over Curaçao besluit, zullen, hopen we, spoedig bewaarheid worden: „'t Valt moeilijk terrein te herwinnen. Toch „geschiedt dit, en, door onverdroten „arbeid — en *samenwerking* voeg ik „er bij — kan *ook op taalgebied* Curaçao de mooie Hollandsche kolonie „zijn, die zij thans tot bewondering „van alle vreemdelingen inderdaad „is."...........

Mijn plan was aanvankelijk niet op 't 2de stuk van Ds. Eybers in te gaan; maar ZEd. discht ons zoo'n verschrikkelijke poespas op, dat 't een en ander betreffende 't begrip dialect wel zijn nut zal hebben. Ds. Eybers moet me dat niet kwalijk nemen, 't gaat *niet om personen* maar *om zaken* en trouwens, iemand die zich als gids opdringt, dient toch zelf den weg te weten.

De beteekenissen van het woord dialect zijn tot drie terug te brengen.

1o. Vooreerst gebruikt men 't woord in tegenstelling met cultuurtaal. In dien zin kan 't Papiamentsch een dialect genoemd worden, al houdt men zich meestal aan den engeren zin van taal variëteiten tegenover een beschaafde, uit een of meer daarvan ontwikkeld.

2o. Op de 2de plaats bedoelt men met dialecten *locale taalkringen*, groepeeringen naar 't geographisch samenwonen en kan men bijvoorbeeld een Nederlandsch dialect omschrijven als een groeptaal, gesproken als moedertaal, door een Nederlandsche bevolking, die op een scherper of vager omlijnd gedeelte van den aardbodem te samen woont.

(Vlg. Dr. van Ginneken. Handboek I, 11 en 13)

Hoe moeilijk 't is, hiervan de grenzen aan te geven blijkt voldoende als men maar eens een isoglossen-kaart te zien krijgt. De *hoofd*dialecten zijn voor 't Nederlandsch: Het Friesch, het Saksisch, het Hollandsch Frankisch, het Brabantsch Frankisch, het Limburgsch Frankisch (*de autochthone*); het Afrikaansch, het Hollandsch der Deensche Antillen (zoo goed als uitgestorven), het West-Indisch, het Noord-Amerikaansch, het Ceylonsch, het Oost Indisch

(*heterochthone*). (Vgl. Dr. v. Ginneken Handboek I, 15).

3o. Een *derde* beteekenis van dialect is die van vertakking van een taalstam, lid van een taalfamilie. Zoo zijn Keltisch, Germaansch, Grieksch, Slavisch, Indisch, Latijn dialectgroepen van het Indo-Germaansch. Gotisch, Frankisch, Saksisch, IJslandsch, Friesch e. a. dialecten van 't Oer-Germaansch; Brabantsch, Limburgsch, Hollandsch van 't Frankisch; Oost Brabantsch en West Brabantsch van het Brabantsch, enz. Deze laatste groepeeringen zijn de vrucht van het historisch vergelijkend taalonderzoek, waarvan onze Lambert ten Kate en de gebroeders Grimm in Duitschland de baanbrekers zijn.

In de beteekenissen onder 2o. en 3o. het Papiamentsch een dialect te noemen gaat bezwaarlijk; men zou 't dan in elk geval moeten indeelen bij de Afrikaansche negertalen.

Daarom heeft men talen als 't Papiamentsch, Neger-Engelsch e. d. gegroepeerd onder den naam *creoliseeringen*.

„Sommige Duitschers beweren wel „eens, dat Nederlandsch een dialect „is van het Duitsch, wat zoo dwaas „is, dat men er niet eens over hoeft „te spreken," schrijft Ds. Eybers. We zullen zien of dat nu werkelijk zoo dwaas is. Er zijn Duitsche taalkundigen geweest die 't *West Germaansch*, ook wel als dialect groep van het Oer-Germaansch, *'t Duitsch* noemden en onderscheidden in *Hoog Duitsch*, *Midden Duitsch* en *Neder Duitsch*. Nu behoort 't Nederlandsch tot 't Neder-Duitsch en is dus in deze terminologie een Duitsch dialect, (beteekenis onder 3o.). Er zijn er echter, die de klok hebben hooren luien en met Duitsch 't Hoog Duitsch bedoelen en dan natuurlijk de plank glad misslaan; maar 't zal Ds. Eybers toch wel begrijpelijk zijn, dat er heel wat historische taalstudie noodig is om dat te *bewijzen*. Wat blijft er nu van de dwaasheid?

Ik zou nog meer op- en aanmerkingen kunnen maken, want elke alinea toont gemis aan inzicht en oppervlakkig dilettantisme; maar ik denk, dat 't de lezers nu wel duidelijk zal zijn, hoeveel vertrouwen ze in de uitspraken van Ds. Eybers mogen hebben.

'k Wil sluiten met een aanhaling uit 't meermaals aangehaalde geniale werk van Dr. van Ginneken:

„In ons kleine landje, tusschen „grootere cultuurcentra verdwaald, „kruisten en kruisen elkaar alle „nieuwe ideeën en richtingen, en „daardoor worden wij heel lang „zaam rijp in onpartijdig en veel„zijdig onderzoek, en kiezen, op den „langen langen duur, in wijze na„volging van alles het beste. Zoo „zijn wij Nederlanders geworden, „wie wij zijn. Zoo groeide ook hun „oude West-Germaansch tot Neder„Frankisch, Middel-Nederlandsch en „onder Friesch-Saksischen invloed „tot Hollandsch, zoo werd onze „kleurige moedertaal veelzijdig, ge„smijdig en rond, gelijk zij ten hui„digen dage in onze hoofden leeft, „op onze lippen zweeft.

„Want ja, moge ook de Moerdijk „lang een water- en geloofsscheiding „geweest zijn, die het de verdraag„zaamheid tusschen Noord en Zuid „moeilijk viel te overbruggen, laat „nu nog een landgrens langs Zeeland, „Noord-Brabant en Limburg snijden, „zij ook een deel der onzen over„gestoken naar West of Oost, naar „Ceylon of Zuid-Afrika, en mogen „zij daar door het verloop der hi„storische, oorlogszuchtige bewegin„gen thans niet allen meer leven „onder Nederlandsche vlag! er leeft „toch in alle Nederlandsche hoofden „en er gloeit toch in alle Nederland„sche harten, zooveel bloed- zooveel „geestverwantschap, zooveel overeen„komst van gedachten en begeerten, „zooveel gelijkheid van vaardigheden „en behoeften, zooveel eendracht van „deugden en — ook wij zijn men„schen — zooveel gelijkheid in min „prijzenswaardige eigenschappen, „kortom zooveel gevoel van solida„riteit, dat Holland niet is een „provinciaal boekje van Nederduit„sche cultuur, noch Vlaanderen een „wingewest van Fransche overbe„schaving, noch Zuid-Afrika heel „gewoon een Engelsche kolonie! „maar dat wij allen te zamen één „zijn en gelukkig om het eigenaar„dige van ons eigen volkswezen: „samen vormen wat men in gaan „noemen de eenheid van **Groot-Nederland** of in beeldspraak: den „Nederlandschen stam, niet lief „misschien, maar taai."

Zoo moge 't zijn of — spoedig worden!

ZeerEerw. Heer Redacteur, mijn oprechten dank voor de plaatsruimte. Kan ik Ds. Eybers niet dankbaar zijn voor zijn artikel, dan toch wel voor de aanleiding, mij gegeven, om te schrijven over iets wat me na aan 't hart ligt......

Het Vaderland getrouwe
Blijf ik tot in den dood!

Curaçao. W. J. WALBOOMERS,
LEERAAR NED. T. & L. M. O.

Berichten uit de Kolonie.

†

MÈRE MARIE THEONILLE.

Zacht en kalm is Vrijdagnacht drie uur de Zeer Eerw. Overste der Zusters-Onderwijzeressen, MÈRE MARIE THEONILLE, in den Heer ontslapen. Haar overgang tot een beter leven ging heel geleidelijk zonder de minste benauwdheid; als een der „Wijze Maagden" had zij haar lamp brandende gehouden en wachtte op de aankondiging: „De Bruidegom komt, ga Hem tegemoet!"

Een slepende ziekte had reeds lang haar gestel ondermijnd, maar toch scheen eenige weken geleden gedeeltelijke genezing aanstaande, toen plotseling de inzinking kwam en de ziekte vrij snel een einde maakte aan haar betrekkelijk nog jong leven.

De Eerw. Zusters Franciscanessen verliezen in MÈRE THEONILLE een zorgzame Moeder en voorzichtig Overste. Hoog ernstig van levensopvatting gevoelde zij ten volle de zware verantwoordelijkheid van haar ambt en beijverde zich steeds den echt religieuzen, den eenvoudigen, Franciskaanschen geest onder hare Zusters te bewaren.

Zij spoorde allen aan zich geheel aan het Onderwijs te geven en zooveel mogelijk op de hoogte te blijven van de eischen des tijds. Met nauwlettende zorg inspecteerde MÈRE THEONILLE persoonlijk de scholen en was in haar oordeel volstrekt niet toegevend, maar veelal scherper dan de Gouvernements-schoolopziener. Bitter griefde het Haar, dat het harde leven harer Zuster op de arme buitenscholen, waar zij zulk een opofferend leven leiden, dikwijls zoo weinig gewaardeerd werd. Al haar moederlijke liefde putte zij dan uit om hare dochteren te bemoedigen en te troosten.

Zwaar, zeer zwaar zal daarom het verlies van zulk een goede Moeder door de Eerw. Zusters gevoeld worden.

Verschillende Families in de stad zullen MÈRE THEONILLE ook missen, daar Zij steeds op zulk een kiesche wijze te gemoet wist te komen aan de bezwaren om de kinderen toch nog op de Burgerschool te laten gaan.

De schoolkinderen zelf weten maar al te goed, hoe hartelijk MÈRE THEONILLE in allen belangstelde.

De armen zullen haar nagedachtenis zegenen.

Wij bieden den Eerw. Zusters van het St. Martinusgesticht in het bizonder en allen overigen Zusters in het algemeen van harte onze oprecht gemeende deelneming.

Mejuffr. MARIA ELIZA OSSENBLOK werd te Esschen in België geboren 2 Febr. 1857, deed hare intrede in het klooster te Rozendaal 8 Sept. 1875 en legde hare H. Geloften af 18 Nov. 1877.

Na werkzaam geweest te zijn in Nederland, te Zundert, Amsterdam, Den Haag, waar Zij Overste was, kwam MÈRE THEONILLE 5 Juni 1897 op Curaçao en volgde de Zeereerw. MÈRE FRANCISCA op als algemeene Overste in de Missie van Curaçao.

Gisterenmiddag 5 uur verrichtte de Hoogeerw. Pater Provicaris, P. fr. G. WOLSKY, daarbij geassisteerd door den Zeereerw. Pater P. A. EUWENS en Pater WAHLEN, de lijkplechtigheden in de kapel van het St. Martinusgesticht.

De rouwversiering was net en deftig en de deelneming onder de bevolking algemeen.

Daarna werd het stoffelijk overschot ten grave geleid naar Habaai, waar de Overste te midden harer Zusters de opstanding en verheerlijking verwacht.

Zij ruste in vrede.

Kerkelijke Berichten.

Gisterenmorgen is de Hoogwaardige Heer Abt. Dom MAYUEL DE CUIGNY met de *Savoia* teruggekeerd van Colon en heeft des avonds zijn reis voortgezet naar Trinidad. In December a. s. zal de nieuwe stichting der Benedictijnen in Colon geopend worden.

***

Hedenmorgen is met de Spaansche boot „Legazpi" hier aangekomen Z. D. H. Mgr. VASSALLO DI TORREGROSSA Aartsbisschop van Emèse, Pauselijk Delegaat en Buitengewoon Gezant bij de Regeering van Colombia. Z. D. H. is op zijn doorreis naar Rome.

* * *

Met de *Estelle* vertrekt de Weleerw. Pater W. VAN TEEFFELEN naar de Bovenwinden om Pastoor te worden op het eiland St. Bartholomy. De Weleerw. Pater C. HARTENDORFF is verplaatst naar St. Martin N.G. en Pastoor JAN PAUL DELGEUR keert van daar met de *Estelle* terug naar zijn vroegere parochie van *San Willibrordo* alhier.

Een voorspoedige reis en behouden aankomst worden allen toegewenscht.

Hr. Ms. Kortenaer.

De „Kortenaer" heeft den volgenden état-major:

Kapitein ter zee L. P. W. van der Wal, commandant; Luitenants ter zee 1e. kl. J. C. F. Hooykaas, 1e officier, en J. Bosma; luitenants ter zee 2e klasse jhr. O. van den Brandeler, jhr. M. P. Coertzen de Kock, H. van Rooy, P. J. Feteris en J. Huygens; luitenants ter zee 3e kl. A. Scheffelaar, W. Harmsen en P. Kroonenberg; off. van gezondheid 1e. kl. H. R. Vorst, id 2e. kl. L. Hendriks; off. van administratie 2e kl. P. H. Sluyter, id. 3e kl. J. Everts; officier-machinist 1e kl. J. T. Champagne, hoofd der machinekamer; id. 3e kl. F. Damave; machinisten A. D. Jongkees, W. Moree, J. Huisman, P. C. A. Schüler, J. N. Gons.

Chef der equipage is opperschipper J. W. Davidse.

Naar wij vernamen had de Colonel met opzet zijn reis wat vertraagd om bij klaarlichten dag hier binnen te vallen. De overgeschoten tijd werd echter goed besteed om dicht langs de eilanden te varen en de schepelingen (van de zeemilitie) beter in de gelegenheid te stellen de hun onbekende eilanden goed te zien. Ook werd er nog een haaienjacht georganiseerd, waarbij drie flinke exemplaren werden buitgemaakt.

Woensdag was er lunch ten Gouvernementshuize en Donderdagavond was de Gouverneur aan boord genoodigd.

Hedenavond is er algemeene receptie ten Gouvernementshuize.

De Commandant en Officieren zonder verdere beleefde uitnoodiging rond voor een receptie aan boord op Morgenmiddag van 5—7 uur.

Een groep van ± 50 schepelingen brachten reeds een bezoek aan de grot van Hato.

De kennismaking is hernieuwd, weer werden nieuwe banden van vriendschap gelegd tusschen de Nederlandsche Marine en de Curaçaosche bevolking.

Philharmonisch Orkest.

In het z.g. „Kransgebouw had gisteren avond een concert plaats, dat wij zeer tot onzen spijt niet konden bijwonen. De volgende week hopen we er een verslag over uit te kunnen brengen.

Boekenschouw.

Lijst van Het-woorden. Weinigen zullen tot dusverre van Het-woorden hebben gehoord, en toch zal het voor velen zeer nuttig zijn daar meer vertrouwd mee te raken. Het zijn eenvoudig woorden van 't onzijdig geslacht, zoo herhaaldelijk een struikelblok voor Curaçaoënaars bij het Hollandsch spreken en schrijven.

Het handig boekje is voor 15 cts. te verkrijgen op het St. Thomas-College. Het werd ten dienste der scholen samengesteld door den Eerw. Frater M. HERMAN, W. J. WALBOOMERS, en keurig net uitgegeven door de Drukkerij v. h. Vicariaat.

Wij wenschen het in veler handen.

V. V. V.

Dezer dagen werden de Statuten der Curaçaosche Vereeniging tot bevordering van het Vreemdelingenverkeer aan de leden rondgestuurd.

We hopen nu ook spoedig het Reclameboekje te zien verschijnen.

Officiëele berichten.

De predikant bij de Vereenigde Protestantsche Gemeente alhier W. van den Brink is tevens belast met den dienst van den Predikant M. H. J. Bosch van Loenen.

Aan den kommies 2de klasse der belastingen alhier C. M. Nuboer is tot herstel van gezondheid een maand verlof verleend.

Henriette Kwiers, in het bezit van diploma D. is tijdelijk belast met het geven van onderwijs in het hoedenvlechten aan de zusterschool te St. Willebrordus.

Gedurende de afwezigheid van den wijkmeester van de 3e wijk alhier C. S. Gorsira JPEz. is de heer C. J. Debrot belast met diens functien.

Het lid van den Raad van Justitie op St. Eustatius T. G. Heyliger is voor den tijd van twee jaren benoemd tot Rechter-commissaris belast met de instructie van strafzaken bij dien Raad.

Posterijen.

Lijst van onafgehaalde en onbestelbaar bevonden brieven

Aurelio Brunet, Livi Busby, R. en H. Canis, Pedrito Ekson, Teresa Flander, Ricardo Hart, Hernandes & Co., Alejandro Hernandez, R. Lacruz Salas (3), B. A. Leon, Clara Josefa Palm, Frederick Wilhelm Palm Cz., Cosnelia Paulina, Leitenan Pieters, Reijnita Pieter, Isidoro Pinedo 2, Elisa Prieto, John N. Risand, Abigail Silva a/c. Jose Paldo, Elisa Stocker, Henrique Valbbruell.

Aangeteekende stukken: Marcelino E. Alvares 2, Matilda Béhar, H. H. R. Chapman, Lorenso T. Corsica, A. C. Enriquez, Leticia de Leseur, J. C. B. Forbes, Conado Hart, J. M. Ortega Martinez, Rebut, Mariano Villarroel.

Drukwerken: Leticia de Leseur 2, Rebecca de Ortega, Ofelia Molvie.

Sisal-Cultuur.

Aan de Eerste Sisal Cultuur-Maatschappij werd een renteloos voorschot van f 25.000 ten laste van de kolonie Curaçao verleend.

Het koloniaal belang brengt mede — aldus zegt de Minister van Koloniën in de toelichting tot 't tweetal suppletoire begrootingen resp. voor zijn departement en voor Curaçao, beoogende een nader voorschot van f 30.000 toe te kennen — dat 'n aanplant van sisal op groote schaal wordt beproefd, teneinde aldus te doen uitmaken of de sisalbouw, in 't groot gedreven, in de kolonie winsten kan afwerpen.

Gedurende den betrekkelijk korten tijd, dat de op het eiland Curaçao tot stand gebrachte onderneming aan den arbeid is geweest, heeft zij met twee zeldzaam langdurige tijdperken van droogte te kampen gehad, als gevolg waarvan de maatschappij zich bijzondere geldelijke offers heeft moeten getroosten en aanvulling van hare geldmiddelen noodig geworden is. Ten gevolge van de tijdsomstandigheden hebben echter de door de maatschappij in het werk gestelde pogingen om meer fondsen te verkrijgen slechts in zooverre tot eenige uitkomst geleid, dat haar de beschikking over meer geldmiddelen eerst na afloop van den oorlog is toegezegd. De maatschappij heeft zich daarop tot den Minister gewend met het verzoek haar een nader renteloos voorschot, thans van f 30,000, te verleenen, teneinde in staat te worden gesteld het bedrijf krachtig voort te zetten en schade te voorkomen aan de jongen aanplant, die na de reeds in het begin van dit jaar ingevallen regens zich opnieuw zeer goed laat aanzien.

Het komt den Minister in het belang der kolonie raadzaam voor het verzocht voorschot te verleenen.

Het doel van de proefneming is toch nog niet bereikt, terwijl evenmin is gebleken, dat een gunstige uitslag uitgesloten zou zijn.

Ratten.

Gedurende de laatste 8 dagen werden in het fiscalaat aangebracht en door middel van petroleum verdelgd
24 ratten

UIT DE NABURIGE REPUBLIEKEN.

Uit een groot pak kranten van Sto. Domingo nemen we de *Listin* van 6 October en lezen daar verschillende berichten, die ons den toestand voldoende teekenen:

Haiti. Uit zeer goede bron vernemen wij, dat gisteren Amerikaansche troepen (een compagnie infanterie) Uanaminthe (Juana Méndez) bezette, dat gelegen is op ± 5 minuten van Dajabón.

Het gerucht gaat, dat bij het in bezit nemen dezer plaats een gevecht ontstond tusschen de Amerikaansche troepen en de Haitiaansche, maar dit werd niet officiëel bevestigd.

Sto. Domingo. Maandag a.s. zullen in de Hoofdstad en het Binnenland eenige traktementen worden uitbetaald. Er staan er nog te betalen van Juni 11.

In de Provincie San Pedro de Macoris heerscht algeheele rust. Gouverneur RICART zal de burgerwacht ontslaan.

Morgen, 7 October, zal de Gevolmachtigde Gezant der Ver. Staten, Z. Exc. WILLIAM W. RUSSEL door den President der Republiek in gehoor ontvangen worden om zijn geloofsbrieven aan te bieden.

De inkomsten uit de Accijnzen bedroegen in Januari 1915 $ 7.660,76 en in Juli ll. $ 16 058.46. Zij zijn steeds stijgende.

Over Curaçao.

„De Javabode" vermeldt, dat te Batavia einde Juli j.l. door den heer B. Immink een causerie zou worden gehouden over Curaçao, opgeluisterd door talrijke lichtbeelden.

De heer Immink, die veel gereisd heeft, bracht in 1908 een bezoek aan Curaçao. Na zijn terugkeer in Nederland in begin 1909 bracht de heer Immink in een vergadering van het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap, gehouden in Artis te Amsterdam, verslag uit van hetgeen hij op zijn reis beleefd had.

Het deed dit op zoo luimige wijze, dat hem van verschillende zijden en uit verschillende plaatsen verzoeken werden gedaan, zijn lezing te herhalen. Thans spreekt iedereen over Curaçao, doch slechts weinigen weten iets van dat land af. Daarom is het een goede gedachte van den heer Immink om juist nu op de hem eigen prettige wijze ons veel van dat land te vertellen en veel in beeld van dat land te vertoonen.

Wij hopen dat zijn voordracht een groot publiek zal trekken, zoodat hij een mooi bedrag aan het Curaçaofonds zal kunnen afdragen."

Het Panama-kanaal.

In het eerste exploitatie-jaar hebben de Panama-kanaalrechten $ 4.424.256 opgebracht, waarvan $ 7598 in de eerste maand (Juli 1914 en $ 541.185 in de laatste (Juni 1915). Er valt een geleidelijke stijging waar te nemen. Het aantal Oceaanschepen, die door het kanaal voeren, bedroeg in Juni 1 1 145, zijnde het hoogste tot nu toe bereikte cijfer.

Gedurende Juni zijn 320.619 ton vrachtgoederen door het kanaal verzonden van den Atlantischen naar den Grooten Oceaan en 282561 ton in de tegenovergestelde richting, totaal derhalve 603.180 ton. Deze vrachten omvatten 132 verschillende artikelen, waarvan 32 in beide richtingen werden vervoerd. De voornaamste door het kanaal verzonden artikelen waren steenkolen, cokes, koper, meel, ijzererts, hout, ijzer- en staalartikelen, machines, spoorwegmateriaal, nitraten, petroleum, suiker, tin en wijnen.

Het verkeer door het Suezkanaal heeft intusschen tot nu toe niet de minste schade geleden door de opening van het Panamakanaal en het ziet er naar uit alsof laatstgenoemde voornamelijk zal zijn aangewezen op de ontwikkeling van nieuwe verkeersgebieden, zooals de westkust van Zuid-Amerika.

Het is de vraag of de ontwikkeling van het verkeer door het Panamakanaal in den laatsten tijd niet voorloopig door een terugslag zal worden gevolgd, nu de Pacific Mail Steamship Company liquideert wegens de bepalingen der nieuwe La Follette scheepswet, die het gebruik van goedkoope Chineesche arbeiders verbiedt. Het schijnt dat de International Mercantile Marine Company, die vijf schepen met een inhoud van 50.000 ton heeft gekocht, deze voor den dienst op den Atlantischen Oceaan zal aanwenden, zoodat voorloopig schepen aan het verkeer op den Grooten Oceaan zullen worden onttrokken.

Stoomschip Venezuela.

8 Sept. werd met gunstig gevolg op de Noordzee de proeftocht gehouden met het ss. „Venezuela" een stalen vracht- en passagiersstoomschip, voor rekening van den Kon. West-Indischen Maildienst te Amsterdam gebouwd door de Nederl. Scheepsbouw Mij. te Amsterdam.

De hoofdafmetingen zijn: lengte tusschen 1.1. 380'-0"; grootste breedte 43'-6"; holle 35'-3". Deplacement bij een gemiddelden diepgang van 22'-0" 8410 Eng. tons.

Het schip is geheel van staal gebouwd naar de voorschriften van Lloyd's hoogste klasse 100 A 1 en heeft een verzonken bak. Een dubbele bodem loopt over de geheele lengte van het schip door en is verdeeld in 14 afzonderlijke tanks; ingericht voor het bewaren van zoet- en zoutwater. Zeven waterdichte schotten verdeelen het schip in acht afzonderlijke afdeelingen. Het aanvaringsschot loopt door tot het awningdeck.

Er zijn drie over de volle scheepslengte doorloopende stalen dekken, n.l. tusschendek, bovendek en tentdek. Hierboven zijn nog gebouwd een promenade- en een sloependek. Tent- en promenadedek zijn in de passagiersverblijven bedekt met linosilo en linoleumtegels; de overige gedeelten met teakhout.

Vier laadruimen, die door tien stoomlieren worden bediend, dienen tot vervoer van de lading. In de ruimen zijn alle stutten op grooten afstand van elkaar geplaatst om zoo min mogelijk belemmering te geven bij het laden.

Het schip kan vervoeren 111 passagiers 1 klasse in 57 hutten. Verscheidene weelderig ingerichte salons, als eet-, gezelschaps- en rooksalons staan hun ten dienste.

Zes groote reddingsbooten bieden voldoende ruimte om, in geval van nood, alle opvarenden te kunnen opnemen. Het schip is voorzien van een inrichting voor draadlooze telegrafie.

De voortbeweging geschiedt door een triple expansie machine, die bij een stoomdruk van 180 lbs per vierk. Eng. duim 3350 I.H.P., ontwikkelt en het schip bij een gemiddelden diepgang van 22' 0" eene snelheid geeft van 13 knoopen per uur. De stoom wordt geleverd door vier enkele schotsche ketels elk met drie vuren. Het totaal verwarmingsoppervlak bedraagt 9600 vierk. voet. De diameter der ketels is 15'-0", de lengte 11'-16'; zij zijn voorzien van eene inrichting voor Howden's geforceerden trek. De schroef heeft een diameter van 16'-6". De geheele machine-installatie werd vervaardigd door de Nederl. Fabriek van Werktuigen en Spoorwegmateriaal te Amsterdam.

Het schip is gebouwd onder toezicht van den heer M. A. Cornelissen, scheepsbouwkundig ingenieur te Amsterdam; de machines werden gebouwd onder toezicht van den heer J. Lambrechtsen, werktuigkundig ingenieur van den Koninkl. West-Indische Maildienst. De firma's Groeneveld, Van der Poll & Co. en Mutters & Zn. leverden onderscheidenlijk de electrische installatie en de salonversiering.

Zaterdag a. s. wordt deze boot in onze haven verwacht.

Buitenland.

De „Inneming" van Mexico — een Nachtelijk Concert.

Door de warmte had ik den slaap niet spoedig kunnen vatten, en zoo was het twee uur geworden, voordat ik eindelijk in Morpheus' armen rustte. Ofschoon ik anders altijd rustige nachten door mag brengen, werd ik dien nacht door droombeelden gekweld en met welk een schrik ontwaakte ik door het geluid van schel, akeligschel klinkende bazuinen. Ik wreef mijn oogen eens goed uit, meende half, dat de oordeelsdag aangebroken was en maakte bij mij zelven de zeer nuchtere opmerking, dat ik daar beslist het mijne van moest hebben. Nieuw lawaai, vergezeld van oorverdoovend tromgeroffel deed mij klaar wakker uit bed springen en naar mijn balkon snellen, en daar beneden stonden een zestiental Mexicanen te trompetteren, te roffelen, te schetteren van ik weet niet wat en boven alles uit die vreeselijke bazuinstooten, die iemand door het geheele lichaam gingen. Een blik op de verlichte stadhuisklok deed mij zien, dat het op slag van vieren was.

De slapers op de banken van de „Plaza" (en dat zijn er heel wat) zag ik zich uitrekken, hun hoed grijpen en eenigszins onzeker nog van den slaap, kijken naar die grappenmakerij. De balkons in mijn omgeving begonnen ook leven te vertoonen en allerlei figuren, gekleed in pyama's en andere soorten van nachtgewaad lieten zich zien. En de nachtelijke serenade hield maar aan, terwijl daarboven die sterren fonkelden en het heel in de verte bliksemlichtte, als ware het een illuminatie. En daar begonnen me opeens de klokken van de kathedraal, recht over mij, te luiden. Denkt U eens in, welk een geluid vier zware klokken geven kunnen, en dan als er Mexicanen belast zijn om ze in beweging te brengen. Ze stonden daar te trekken, elkaar met korte uitroepen aanvurend, terwijl anderen bezig waren met een soort hamer op de klokken te „timmeren" zoo hard ze maar konden.

Van alle zijden kwamen de uit hun zoeten droomen opgewekte bewoners te voorschijn en snelden op het geluid toe en hield het geschal en het klokkengelui een oogenblik op, dan drongen hunne uitroepen tot mij door: „Inneming van Mexico". Vreugde was op hunne gezichten niet te lezen, maar wel stieten ze elkaar lachend aan, terwijl ze toekeken, hoe de tamboers den roffel sloegen en bewikten op het strak gespannen vel.

Na en dan bevril de bevelvoerende een marsch te spelen, na afloop waarvan men lustig de trompetten weer deed klinken. Om vijf uur, waarschijnlijk met de gedachte, dat deze plaats genoeg „bearbeid" was verdwenen zij, vergezeld van een groote menigte „muziekliefhebbers", maar daarna werd het mij nog niet gegund mijn onderbroken slaap voort te zetten, want het klokkengelui hield met onverflauwde hevigheid aan tot zeven uur, terwijl telkens troepen militairen voorbij trokken, die het humor er nog toe bij droegen om mijn slaapneigingen te onderdrukken.

Wat was nu de reden van die uitbundigheid?

Voor twee weken hadden de Constitutionalisten Mexicostad na een bezetting van een week weer moeten verlaten, grootendeels tengevolge van den haat, dien de bevolking van de hoofdstad hun ten rechte of ten onrechte toedraagt, die nog aangewakkerd was geworden, door het voor „valsch" verklaren van al hun papierengeld. Er is een lezing, die zegt, dat eenige stoutmoedige Zapatisten plotseling het „Palacio Nacional" bezetten, gewapend met machinegeweren, terwijl een andere troep de Constitutionalisten in den rug aangevallen had zoodat de laatsten de stad ijlings moesten ontruimen. In hoeverre zulks op waarheid berust heb ik niet kunnen nagaan, maar onwaarschijnlijk dunkt het mij niet. De Zapatisten schenen zich er echter niet zeer op hun gemak te gevoelen, tenminste na een tiental dagen, verlieten zij de stad, zoodat deze zonder bezetting was. Van die gelegenheid maakten de Carranzisten gebruik om Mexico-stad weer in te palmen, wat tot gevolg had, dat de bevolking van Vera-Cruz, 's morgens om vier uur gewekt moest worden. Ik hoop echter van harte dat deze nieuwe „inneming" der hoofdstad de laatste moge wezen, want dergelijke nachtelijke vreugdeontboezemingen zijn mij en voorzeker iedereen, die op zijn nachtrust prijs stelt, niet heel aangenaam.

De nederlagen, die de Carranzisten de laatste dagen geleden heeten te hebben, met daarbij steeds nieuwere emissie's en verschillende decreten met betrekking tot het papierengeld deden de peso nog meer dalen (1 peso is 5 cts. Am.), ofschoon er de laatste dagen een geringe hausse valt waar te nemen, en de waarde tot 6 cts. Am. steeg.

Wat den militairen toestand aangaat, is er zooals reeds eerder geschreven, van hieruit geen peil op te trekken. De voornaamste generaals in dienst der zich noemende regeeringspartij, zijnde aanhangers van Carranza, zijn de generaals Gonzalez en Obregón. Eerstgenoemde vecht in de buurt van de hoofdstad en laatstgenoemde opereert in het Noorden. Dan winnen zij deze plaats en dan gaat een andere weer verloren; dit laatste steeds stilzwijgend want hier publiceert men slechts de overwinningen en wordt er al eens toegegeven, dat er een plaats opgegeven is, dan is dat gebeurd om strategische redenen en is het feitelijk als een overwinning te beschouwen.

De Maasbode.

BEKENDMAKING.

De verkoop van ZILVEREN GOUDEN en JUWEELEN VOORWERPEN, beleend ter *Spaar- en Beleenbank* van 1en Maart. 1914 t|m 31sten Augustus 1914 onder **No. 9091 K**, t|m No. **7622 L**, zal plaats hebben op *Donderdag*, den **21 Oct.** a.s., en volgende Donderdagen.

Belanghebbenden worden verzocht den verkoop te voorkomen, door de aanzuivering der verschuldigde interesten.

Curaçao, den 16en Oct. 1915.

De Voorzitter.

A. JESURUN.

7

Tot onze diepe droefheid overleed gisteren in het

St. MARTINUS-GESTICHT

onze beminde Overste, de ZeerEerwaarde Mere

Marie Theonille,

na voorzien te zijn van de H.H. Sacramenten der Stervenden.

Namens de Eerw. Zusters:

SOEUR MARIE THEODERIQUE.

Curacao, 16 October 1915.

Verloofd:

Ds. G. J. Lubers

en M. Agnes H. Beaujon.

Aruba — Curaçao.

2 7 October 1915.

HAVEN-NIEUWS.

VAN 9 OCT. — 23 OCT.

Schip	Kapitein	Aankomst	van	Vertrek	naar
Zulia	S S Morris	9 Oct.	New York	9 Oct.	Maracaibo
Oranje Nassau	D Haasnoot	9 „	Amsterdam	10 „	New York
Stavangeren	M Lovik	11 „	Maracaibo	11 „	La Guayra
Stavangeren	M Lovik	13 „	La Guayra	14 „	Maracaibo
Zulia	S S Morris	14 „	Maracaibo	14 „	New York
Caracas	Furst	14 „	New-York	14 „	La Gauyra
Caracas	Furst	20 „	La Guayra	20 „	New York
Stavangeren	M Lovik	20 „	Maracaibo	21 „	Maracaibo
Maracaibo	G W Goodman	23 „	New York	23 „	Maracaibo
Venezuela	G D Nieman	23 „	Amsterdam	24 „	New York
Commewijne	R Wagenmaker	24 „	New York	25 „	Amsterdam
Savoia	A A Poggi	15 Oct.	Colón	15 Oct.	Genova
Tordenskjold	Nilsen	5 „	Norfolk	15 „	Cuba
Legazpi	A Egasini	16 „	Colón	16 „	Barcelona
Fauna	C Breman	11 „	Pto Cabello	11 „	Hampt Roads
Atlas	W Drayer	10 „	New York	13 „	Hampton Rds
Albanian	Williams	18 „	Liverpool	13 „	Pto Colombia

Schoeners.	Aankomst	van	Schoeners.	Vertrek	naar.
Clicia V	9 Oct.	Maracaibo	*India Am.*	9 Oct.	Pto Rico
Silfide H	9 „	Rio Hacha	*Diana V*	10 „	Maracaibo
Rosa Maria	9 „	Aruba	*Sirena H*	9 „	Maracaibo
Brion V	10 „	Maracaibo	*Virginia H*	9 „	Vela de Coro
Ana Sofia V	10 „	Maracaibo	*Estelle H*	12 „	Aruba
Refugio H	10 „	Aruba	*Maracaibo V*	9 „	Maracaibo
Virginia H	13 „	Vela de Coro	*Estr del Mar*	9 „	Guanta
Juan Luis H	15 „	Aruba	*Refugio H*	12 „	Aruba
Estelle H	15 „	Aruba	*Rosa Maria*	12 „	Aruba
			Clicia V	13 „	Maracaibo
			Silfide H	13 „	Jacmel
			Ana Sofia	14 „	Maracaibo
			Marina	14 „	Maracaibo
			Venus	14 „	Maracaibo
			Juan Luis	16 „	Aruba

Waarschijnlijk vertrekt de „Estelle" a.s. Maandag naar de Bovenwindsche eilanden, via Bonaire.